

Lluís Sanahuja Munné

Ideals

*Rosa d'Or de la Pau de Narració Curta
dels Premis Castellitx*

ALGAIDA, 2015

Col·lecció Binària · Premis Castellitx · PC-2015-N-R-00XX-0090

© del text: Lluís Sanahuja Munné

© de l'edició: Ajuntament d'Algaida, 2015

Coberta, maquetació i disseny de la col·lecció: Bartomeu Salas Mascaró

Coordinació editorial: Bartomeu Salas Mascaró

Ajuntament d'Algaida

C/ del Rei, 6 · 07210 Algaida (Illes Balears)

Tel.: 971 12 50 76 · 971 66 56 79

ajuntament@ajalgaida.net

premiscastellitx@ajalgaida.net

biblioteca@ajalgaida.net

www.ajalgaida.net

Queden totalment prohibides, sense l'autorització per escrit dels titulars del copyright, qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació, total o parcial, d'aquesta obra.

Lluís Sanahuja Munné

Ideals

*Rosa d'Or de la Pau de Narració Curta
dels Premis Castellitx*

ALGAIDA, 2015

LLUÍS SANAHUJA MUNNÉ

Em dic Lluís Sanahuja Munné i tinc 58 anys. Vaig néixer a Barcelona, però en fa 56 que visc al Penedès. Per tant em sento penedesenc de soca-rel. Estic casat i tinc una filla i un fill. Sóc mestre de l'escola d'Educació Infantil i Primària Pau Boada de Vilafranca del Penedès.

He escrit contes per a infants, per a joves i per a adults. Tot i que també he escrit teatre per a infants i novel·la per a adults, és en els relats breus on em sento més còmode, i també on la sort ha estat més generosa amb mi. En el decurs dels darrers anys m'han atorgat diversos premis a Barcelona, Santa Perpètua, Vilafranca del Penedès, Balenyà, Ripollet, Manlleu, Gelida, Tortosa, Centelles, Corbera, Lloseta, Torrelló, Begur, Puigcerdà... i, sobretot, a Algaida, on ja vaig rebre la Rosa d'Or de la Pau a l'any 2003.

La narració *Ideals*, de Lluís Sanahuja Munné, fou guardonat amb la Rosa d'Or de la Pau al XXXIX Premi de Narració Curta dels Premis Castellitx 2015. En foren jurats Pere Fullana Puigserver, Gabriel Janer Manila i Pere Mulet Cerdà.

Ideals

LA PREMSA EN VA FER poc ressò. La pau oficial es mantenia ferma, sense esquerda, en tots els discursos, en cada commemoració, en les mil inauguracions. La pau amb què s'omplien la boca els polítics i altres títols de torn afectes al règim era ciment de mala qualitat que lligava els fonaments d'una filosofia política pulcrament escollida. Els estadistes de l'aparell governamental alimentaven el miratge de progrés, harmonia i llibertat. La població exhausta obeïa, callava i sobrevivia. I Europa, igualment extenuada després de l'esfondrament de l'alemanya nazi, mirava cap a un altre costat.

Disset anys després del tancament de la Guerra Civil espanyola, els directors dels periòdics del país no van creure oportú, o prudent, anar gaire més enllà d'una escarida ressenya dels fets ocorreguts a la Universitat de Barcelona: «un grup reduït d'estudiants es va tancar a la Sala Magna de la Universitat. Van acompanyar la seva protesta amb actes vandàlics que ocasionaren importants desperfectes al mobiliari de l'edifici. El Governador Civil, Felipe Acedo Colunga, va ordenar la intervenció de les forces de l'ordre, les quals van desallotjar els estudiants que impediien el normal funcionament de les classes».

—Què hem fet, Quim, què hem fet?

—Que què hem fet?!, complir amb el nostre deure, Pau. No militem?!, no ens havien manat d'escarmentar el feixista del Rector?! No em vinguis amb remordiments ara, n'havíem parlat molt abans de ficar-nos-hi. Sabíem a què ens exposàvem... no ho crèiem, no ho seguim creient que cal lluitar contra el franquisme i els franquistes?

—Sí, però no volia arribar a...

—A què, Pau, no volies arribar a què? La nostra missió era enardir les consciències dels estudiants, provocar aldarulls, remoure l'ambient.

—Quim, que no va ser només això!

—I què, no me'n penedeixo de res, bé, d'una cosa sí, de no haver pogut enxampar el cabró del Rector. Va saber esmunyir-se a temps quan va veure que les coses anaven mal dades... potser sí, Pau, que tot plegat se'ns en va anar una mica de les mans, que vam repartir molta llenya, però que no ho van fer també els grisos? Mira, amb accions com aquesta molta gent sabrà que ha començat una lluita clandestina que farà forat, que mossegarà fort, que acabarà amb el dictador.

—No, Quim, no, no ens diem tota la veritat, no n'estic segur, el fum no em deixava veure amb claredat, em fregava els ulls mentre tu...

—Mentre jo t'agafava pel braç i et treia de la puta sala, cony Pau, què és el que no entens?, et vaig salvar, et vaig treure per la porta del darrere, a tu i al conserge, que no sé què hi fotia allà al mig. Què volies, deixar que els grisos ens fotessin un gec d'hòsties?

—Quim, què feies tu mentre em fregava els ulls?

—Què feia, què feia, m'encens Pau!, què vols que fes, repartir mastegots com tothom a tot aquell que se'm posava al davant, què sé jo qui va rebre i qui no, o et penses que jo m'hi veia gaire millor que tu? Ho havíem de fer, ens havien avisat que quan entrés la policia lluitaríem amb desavantatge... ho sabíem, Pau, sabíem que per igualar forces ens calia fer foc, i fum, molt de fum.

—Et sembla que va ser només culpa del fum?

—I és clar que sí!, tu portaves amagada dintre la butxaca de l'americana la botelleta embolicada...

—I em vas dir, passa'm el còctel molotov!

—Què havia de fer si no?, els grisos eren dins, havia començat la batussa, eres tu qui l'havia de llançar, però ets massa cagat per lluitar per la causa. Sí, sí, vaig ser jo qui el va encendre i el va esclatar contra les cortines. Com podia saber que el maleït fum...

—Ho deixo, Quim, no puc continuar amb tot això, no serveixo, potser tens raó, potser sóc un cagat.

Com un gat que s'amaga per llepar-se les ferides, la Universitat va baixar portes i es va tancar en ella mateixa per guarir-se del cop brutal rebut i acarnissar-se amb els responsables del fet. L'endemà de l'acció el Rector parlava en privat amb l'Inspector de policia al seu despatx. Pocs aspectes diferenciaven els dos homes, tret d'un evident abisme en el camp cultural. Fins i tot el físic de l'un recordava el de l'altre: un bigoti que es reduïa a una ratlla damunt del llavi superior, ulleres fosques, del tot innecessàries en un espai interior, i un cabell encarcarat que pentinaven enrere. A banda d'aquestes similituds externes, anecdòtiques, allò que més els agermanava en aquells moments era l'odi. Un odi que gestionaven de manera desigual. Mentre que l'inspector hauria cremat, per principis, l'edifici sencer amb docents i alumnes dins, el Rector era més selectiu i prudent a l'hora d'administrar el càstig adient. Al cap i a la fi, es posava en dubte la seva tasca com a màxim responsable de la Universitat, no solament en l'àmbit educatiu sinó també com a garant del manteniment de les idees patriòtiques que exigia el govern en totes i cadascuna de les institucions del país.

—Vull discreció, duresa però discreció. No en vull sortir massa malparat d'aquest disbarat d'ahir.

—Discreció, vol discreció, un mort damunt la taula i em demana discreció?! Ja li diré què vull jo: penjar pels pebrots aquests cadells rojos i tancar la barraca durant vint anys.

—Vostè i jo volem el mateix, el bé d'Espanya, però pensem diferent... jo ho faig amb el cap i vostè amb el cor. Inspector, estem destinats a entendre'ns. Comprenc la gravetat de la situació, entengui que gestionar un conflicte amb cinquanta salvatges tancats a...

—Cinc-cents!

—Com?, jo no en comptaria més de... posem cent. Jo hi era!

—Cinc-cents, cinc-cents malparits!!, i no, jo no hi era durant la càrrega però pel que veig estic més ben informat que vostè.

—No se n'adona que aquesta xifra és desmesurada, que representa la pràctica totalitat de l'alumnat?! Com quedo jo, com queda la Universitat?, com un cau de subversió?

—I no és això? Creu que en pot sortir indemne de tot aquest assumpte?

—M'està amenaçant, Inspector?, no li ho aconsello pas... vaig ser enmig del cinquanta o cinc-cents, què més dóna, alumnes armats amb pals i barres de ferro i bombes incendiàries negociant, guanyant temps mentre la policia no es decidia a entrar, jugant-me la vida!

—Jugant-se la vida!, que se'n fot de mi?, si va córrer a amagar-se com una rata, deixant al mig de la brega el seu segon, com en diuen, el Vice-rector?, perquè l'escorxessin com un conill.

—Jo no vaig abandonar ningú, ni el vaig veure, tot era ple de fum, les cortines cremaven, la policia havia entrat i la sala semblava un camp de batalla... no va estar de sort, es va ofegar amb el fum, va caure, el van trepitjar... què havia de fer jo?, no s'atreveixi a insinuar res, era amic meu, molt amic meu, un bon patriota!

—No està clara, gens clara, aquesta mort.

—Inspector, estem obligats a entendre'ns. No em busqui problemes, no em forci a estirar de les coneixences, no vull haver de trucar el Governador Civil. Per començar, la premsa publicarà la noticia tal i com jo la redactaré, i quant als estudiants, li passaré una llista d'intocables, no voldrà que certes famílies barcelonines se li tirin al coll, oi?, dels altres, en fa el que vulgui, se'ls emporta a la Comissaria de Via Laietana i, per mi, ja els pot arrencar les tripes. Ah, i del parell que van ajudar a escapar el conserge també me'ls deixa en pau... encara que també rondaven per allà, són inofensius, a més, es van guanyar la clemència de la justícia.

Amb tota probabilitat, un dels enemics més inclements de la veritat és el temps. El pas dels anys desfigura la realitat que un dia va ser... si és que es pot assegurar que només n'hi ha una de sola. La realitat, i la seva versió més subjectiva, la veritat, és un ens viu que adopta formes i mati-

sos diferents segons la versió del testimoni que en dóna fe. Evoluciona, canvia, es mitifica o s'oblida. Gustos a la carta. Només cal un narrador gens neutral... o força estúpid. El temps sol envernissar de veritat absoluta la mentida interessada.

—No, Roger, aquesta vegada no hi anirem, no em trobo massa bé, el cap està a punt d'esclatar-me... que hi vagi ton pare, si de cas, a mi no em fa res, de veritat, ves-hi tu, Quim, acompanya el Roger...

—Preferiria quedar-me, estic cansat i em fan mal els ossos... em deuen rondar una grip.

—Sou patètics!, el país està en lluita, la gent brama pel carrer i els meus vells, pobrets!, es troben massa malament per solidaritzar-se amb el poble. Patètics i covards!

—Escolta, noi, no et consento que ens parlis així. Què has de dir de nosaltres?, que no hem lluitat sempre contra la dictadura, i en temps molt més durs que aquests?

—Però per què cony m'influa el cap, què em refregues, la batalleta de la Universitat de vint anys enrere?

—Parla bé... Quim, posa-t'hi!

—Parlo com em dóna la gana, tinc disset anys i lluito pel meu país, no com vosaltres, ben escarxofats al sofà, veient-les passar. No llegiu els diaris!, és la primera vaga general des del 36, no us vull la sang!, fa un any de la mort de Franco, la Coordinadora d'Organitzacions Socials convoca una vaga per l'amnistia i les llibertats democràtiques, Barcelona és un riu de gent... estem en un moment històric, ospa, que hi foteu aquí asseguts?!

—Ves-hi, Quim, ves a la manifestació, que el nen mai no ens ho pugui retreure... ves-hi tu, Quim, jo no puc, de veritat que estic per posar-me al llit.

—No m'insisteixis, fa dies que tinc una tos enganxada al pit, i el coll em sembla una brasa... que no, que no vull fer una imprudència. Amb tanta gent no vindrà de dos...

—Patètics i covards, us ho repeteixo!, no em crec res de les vostres aventuretes de joves. I tu, pare, no em vinguis amb la tosseta, no tens excusa, per què no ho dius clar?: estic aburgosat, tinc por de l'estopa i no sóc solidari. Quina vergonya, ospa!

—Prou, Roger, ja n'hi ha prou, em sents?, de dubtar de nosaltres, de censurar ton pare, d'acusar-lo d'insolidari, tu què saps què va passar en aquella aventureta de l'any cinquanta-sis?

—Deixa-ho córrer, dona, no remenis el passat

—No senyor, no és just que el teu fill s'avergonyeixi de tu després de tot el que vas fer. Insolidari, t'ha tractat d'insolidari!, per favor, què sap ell el que ens va tocar viure en aquell moment.

—M'ho has explicat mil vegades, mare.

—I mil vegades més que t'ho explicaré! Ara tot és senzill. Mort el gos, morta la ràbia. Quina por heu de tenir avui?, cap ni una, els feixistes no gosen piular, s'han quedat sense cap. Però llavors no, noi, llavors no. Tenien la força, tenien la raó absoluta, tenien la justícia, que aplicaven al seu antull. Érem, què sé jo, vuit-cents estudiants ben bons tancats a la Sala Magna de la Universitat sense més armes que els nostres crits i les cadires de fusta que vam estavellar al terra per fer-ne pals de les potes. I sí, teníem por, que ens la fèiem passar cantant quatre consignes amb tanta ràbia i convicció que ens semblava que teníem a les mans la llavor d'un nou món. El teu pare i jo no ens coneixíem... bé, jo sí que el coneixia, era el líder de la multitud d'estudiants.

Durant les hores que vam ser allà dins, ell era a tot arreu, parlava a través del megàfon, donava directrius, ens mantenia vius i fermes, dialogava amb els professors, que també ens feien costat, i amb el Rector!, un home que entenia la nostra protesta i ens ofería el seu ajut... oi, Quim, que el Rector molt bé?

—Mare, tinc pressa, veniu o us quedeu?, el futur no és a la Universitat de fa vint anys, és aquí a fora, al carrer.

—El carrer i la manifestació poden esperar, com vam esperar nosaltres la càrrega policial que tant temíem. El teu pare es batia amb els grisos, armats fins a les dents, com un lleó... llavors, tot va ser confús. La Sala es va omplir de fum, les cortines cremaven perquè la policia les va encendre per crear el pànic entre els estudiants. No vam resistir gaire estona, se'ns feia difícil respirar, no sabíem què passava més enllà de dos metres, ens queien cops per tot arreu, vaig caure al terra, com la majoria de companys que tenia al costat i, tot i així, ens seguien bastonejant. Ens van arrossegar fins al carrer i a empentes ens van carregar als furgons.

Tenia el cos baldat, les cuixes, els braços i l'esquena macats, tota jo era un gran blau... penses encara que som, com ho has dit?, ah, sí, patètics!, no ens vam guanyar una mica de respecte?

—Va, mare, va, que no n'hi va haver per tant. L'endemà us van deixar anar, no m'ho invento, em repeteixes la mateixa història cada vegada que t'emprenyes amb mi. No em ploris, si hagués estat dur de veritat no n'hauríeu sortit tan ben parats.

—Posa-t'hi, Quim, m'exalta ton fill!, només li falta això al meu mal de cap?

—No vull discutir ni justificar-me, deixa'!l!, que pensi el que vulgui.

—Que pensi el que vulgui?!, que el nostre fill ens prengui pel que no som?!, ni parlar-ne! N'estic molt orgullosa del que vaig fer aquell dia i de tots els dies i anys que van seguir-lo. És cert, ens van deixar anar l'endemà, a mi i a uns quants més... no vaig entendre mai el criteri d'aquella gentussa a l'hora de decidir a qui torturaven i a qui aviaven, però això no treu que no em partís l'ànima lluitant per les llibertats.

—Vinga, mare, que ja acabes, només et falta posar la cirereta al pastís: l'actuació estel·lar del pare.

—Doncs sí, riu-te'n tant com vulguis, però ton pare es va comportar com un heroi. Els grisos apallissaven tothom qui se'ls posava al davant, sense mirar si picaven un estudiant o al bisbe de Vic, ells atonyinaven engegats, com gossos rabiosos... per què no ho expliques tu, Quim?

—No, dona, no, nosaltres hem de callar i ell ha de marxar.

—Potser prou de modèstia, oi Quim?, tant costa de reconèixer que el conserge, que era una persona gran, hauria pres mal si no l'arribes a treure d'aquell merder! Això és el que sempre m'has explicat, no? Ningú més no hauria fet una cosa així.

—Bé, parelleta d'herois jubilats, si voleu guardar-vos un lloc a la història del país, ja sabeu on és el carrer. Llibertat, amnistia i estatut d'autonomia!, llibertat, amnistia i estatut d'autonomia...

El 12 de novembre de 2006 moria a poc a poc al cementiri de les Corts. Fresquejava. El sol tenyia de carbassa un cel que començava a enfosquir-se damunt de l'última renglera de nínxols. A dos quarts de sis de la tarda, el silenci anava més enllà de l'interior de les tombes: els car-

rerons que discorrien davant les làpides no acollien pràcticament cap visitant. Només les ombres dels morts, o els record d'unes vides mica en mica oblidades, poblaven mudes l'aire enfredorit de la seva morada eterna.

Una silueta avançava amb dificultat per l'avinguda central, flanquejada per pins vinclats cercant-se la companyia de les capçades. Girà a l'esquerra i amb el bastó premut amb força guanyà les escales escantonades. Va mirar, per costum, altra vegada a l'esquerra, i passà els ulls distrets per la part de cementiri reservada a la comunitat protestant. Continuà el camí, abstret, la ment reculada molt temps enrere. La ciutat de la mort es reduïa a un sol nínxol. A mesura que s'acostava al lloc que visitava cada 12 de novembre d'amagat de familiars i amics va semblar-li escoltar la fressa d'uns ossos —o la pols que d'ells en quedava— agitant-se en el sepulcre. El clac espaiat de la punta del bastó picant el terra marcava el ritme feixuc del pas de l'home. Anys a les cames, un sac de remoriments a l'esquena. Tot i que un tel blanquinós li prenia, ja severament, les formes del món que bategava a uns pocs metres dels ulls, va endevinar, i reconèixer, el perfil mal retallat d'un home dret davant d'un nínxol. Una tomba que rebia amb fidelitat anual la visita dels dos avis des de feia cinquanta anys, sempre el mateix dia. Se li acostà fins a fregar-se les jaquetes. Durant l'eternitat d'uns segons, passejaren en silenci el pensament pel damunt del marbre. L'adornava una marededéu i un gerret de flors pansides. Li donaven vida unes lletres negres, en relleu, que anunciaven el nom d'un professor que en prou feines havien arribat a conèixer.

—Un any més, Pau?

—Un any més.

—Altres vegades quan em veies te n'anaves.

—T'esperava, Quim.

—Per què, per fer-me la mateixa pregunta?, que què feia jo mentre tu tenies feina a treure't el fum dels ulls?

—No, no et preguntaré res. Després de tant de temps ja no calen més mentides, la veritat ens crema a la boca, l'hem de treure, Quim... sense preguntes.

—Saps perfectament què vaig fer, em vas veure, eres massa a prop per no adonar-te'n!, el fum, l'excusa del fum, aquella mica de fum ni et va

deixar cec ni va matar l'infeliç d'aquí dins, em prens per idiota?! Vaig rebre ordres, em sents?, em van dir que calia engegar un altre tipus de lluita, més decidida, més arriscada... volien una víctima, la primera de tota una onada d'execucions. Preferien el Rector, però si la dificultat per eliminar-lo era extrema, també serviria qualsevol altre feixista del claustre de professors. El Rector se'm va escapolar... i llavors vaig veure aquest pobre que rondava a prop nostre. Et vaig prendre el còctel molotov per encendre les cortines, per produir un caos, per dissimular el que em tocava fer... i sí, Pau, li vaig retorçar el coll amb una estrebada, i va caure a terra com un sac de patates.

—No en tinc prou, Quim, he de saber més, vas escoltar res, vas sentir algun soroll?

—Però... però de què em parles, on vols anar a parar? No t'he explicat el que ja sabies, el que ja havies vist?, sóc jo l'assassí!

—Quan el tenies agafat, el seu coll era molt a prop de la teva cara, vas escoltar algun cruixit, vas sentir espetegar-li la columna abans de deixar-lo caure?, el crac, Quim, el crac de la mort.

—No vaig sentir res jo, m'hi vaig girar d'esquena, tan cagat com estava.

—Potser no era mort, potser no el vas matar...

—Has perdut el seny, Pau?, el vas tornar a veure mai més?, qui hi ha enterrat aquí dins, sinó?!

—Jo també vaig rebre ordres... t'havia de vigilar, assegurar l'execució, no se'n reflaven prou de tu. La meva feina consistia en rematar el teu mort, que ve a ser com no matar. Hi vaig estar d'acord de seguida, com no hi havia d'estar si mai hauria d'arrossegar els remordiments d'un assassinat que em venia a repèl!... quan el professor era immòbil a terra i tu, d'esquena, començaves a patir la mort que deixaves enrere, li vaig trepitjar el coll amb fúria, perquè sabia que sota el peu jeia un cadàver... però en aquell moment, quan era massa tard per frenar l'impuls de la cama, em va semblar veure un petit espurneig en la seva mirada apagada... qui el va matar, Quim, qui?

Poc abans de les sis creuaven, de retorn, la porta enreixada del recinte. Prengueren camins diferents, sense un adéu. Els primers compassos de la nit que s'apropava inundaven els viaranys feréstecs del cementiri. I,

també, els seus pensaments trasbalsats. Sentien un fred viu als ossos, un fred que només la tebior d'un sol inabastable, un sol que els era prohibit, donaria consol.

Fugiren del cementiri amb un ofec que no provenia del cansament: la mossegada del dubte és mil vegades més dolorosa que la de la certesa.

